

L a t w e e f c h u   A w i s e s .

Nr. 27. Zettortdeenâ 3. Zuhli 1852.

• Pahr bihbels

un pahr winnas pahrtulkofchanahm
un isplattifchanahm.

(Skattees Nr. 26.)

Nu wehl Lewim, krusdehls, pastahstifchu par bihbeles - pahrtulkofchanahm un isplattifchanahm. Wezs Testaments tappa wifspirital Ebreeru wallodâ farakstihets no Mohsus un praweescheem. Un kad nu tannis eefahkuma laikôs ne bija neds papibris neds drukka, tappa tas us ahdahm woi tahpelehm usrakstihets un iflatra grahmata fewifchi. Neemijas (400 preeksch Kristu), ta Perserlehniina Artasasta dshrenudewejs, kas ar teem atlikluscheem Zuhdeem no Bahbeles us Jerusalemi pahnahza, deewabihjigs wihrs, un no teem Zuhdeem par ohtru Mohsu nofaukts, tahs eslihduschas grahmatas, salikka pehz kahrtas tâ kohpâ, kâ winnas taggad stahw, un tâ zehlahs tas wezs Testaments. 140 gaddus pehz tam, jeb 260 gaddus preeksch Kristu, waldija pahr Egipiti kahds warrens lehniisch Ptolemeus Wiladelwus. Tas bija leels grahmatu mihletais, un ustaisija fawâ pilfahatâ Aleksandrija leelu grahmatu-nammu (Bibliothek) un gribbeja tur wiffadas grahmatas fakraht. Schinni leelâ nammâ wifsch gribbeja arri to Zuhdu swehtas tizzibas grahmatu jeb wezzo Testamentu dabbuht. Wifsch suhtija wehstneschus pee ta augsta preeftera us Jerusalemi ar to luhgschanu pehz tahs grahmatas. Schis aisfuhitija winnam to grahmatu un ar to lihds 72 srihwerus kas winnam wifsu to grahmatu Greekeru wallodâ, us kô tanni laikâ tapat wifsi dsinnahs, kâ taggad us to Wahzu wallodu, pahrtulfoja. Un fcho pahrtulkofchanu nosauz Septuaginta (70). Un tâ tad pirmo reisi palikka no tahs weenas

grahmatas diwas. E Tu nu redsi, zil to-reis mas tahs bihbeles bijufchas: papreeksch weena, tikkai Jerusaleme ween, pehzak diwas: Jerusaleme weens Ebreisks un Aleksandria weens Greekerisks wezs Testaments. Un tas bija wifs. — Simts gaddus pehz Kristu zehlahs tas jauns Testaments. Zitti no Kristus apustuleem kâ Matteus, Jahnis, Peh-teris, Zehkabs un Juhdas un wehl zitti tizzigi wihri, kâ Markus, Luhkas un Pahlwils bija gan stahstus, gan mahzibas preeksch sawahm draudsehm par Jesu farakstijufchi Greekeru wallodâ. Pehz to apustutu laiku, tappa no tizzigeem wihreem fchihg grahmatas samekletas, kohpâ saliktas, par jaunu Testamentu usfauktas un tad ar to wezzu Testamentu kohpâ saliktas. Eâ nu zehlahs ta weffela bihbele, kâ winna wehl taggad stahw, un pastahwehs lihds debbes un semme isfuddihg. Bet weena patte grahmata ween, un ware buht pa Mas-Asiju wehl schurp un turp kahdi noraksti. Pehzak gan wairak us-rakstija, un pahrzehle arri Latineru wallodâ un wehl daschâs zittâs wallodâs, kas tur ap-kahrt bija. Somehr wairak jau ne bija, zil norakstija, un bihbeles bija un palikka arween masums, un til masums, kâ 14 gaddusimteni pa wifsu Wahzsemmi par ne kahdu naudu jaunu Testamenta ne warreja dabbuht. Un kad pehzak arri kahdu norakstitu dabbuja, tad tas bija til dahrgs, til dahrgs, kâ tikkai ittin baggatee ween to warreja nopirkt. Ko Tu dohma! weena patte bihbele maksaja 4 lihds 500 selta guldeem. Un weens tahds selta guldis irr wairak ne kâ diwi sudraba rubbuki; aprehkini nu, zil tad weena tahda bihbele maksajuse. Un ja nu wehl taggad ta buhtu til dahrga, woi ta gan Tu, jeb es, jeb muhsu

zeemisch to spehtu nopirkt? Un kad tad arr' kahds par tahdu dahrgu naudu to nopirka, tad ta ne bija wiss tahda smukka, balta un ar staidreem bohstabeem nedrillketa grahamata; — fur to nems? bet bija leela, leela, woi us ahdahm usstrikhweta un fatihata, ka tauwetu ahdurullis, woi atkal us wasku tahpelehm ar pulkiti eegrihpsteta, ka tik augsti mahziti ween to warreja falassih; un kas turklajt wehl dikti hija jaferga, ka tohs bohstabus ne isdsefch. Un nabbaga laudim tannis laikds, sin-nams, tas ne fapnds ne warreja nahkt, bih-beli, jeb grahamatu kahdu fewim eegahdatees. Neds, krustdehls, kahdi laiki bijusch! Un ja Tu tad dsihwotu, un ja tad Awises buhtu nahkuschas, un ja Tu tad buhtu dabbujis tannis paschas. ko par bihbeli lassih, ta es tizzu — kaut Tew gan ne kahdas leelas lustes pee tahs bihbeles naw — ka Tu ar leelu preeku to buhtu lassijis, un kahrojees wehl wairak no tahdas muhschigas dsihwibas maifes; bet nu Tew wianna irr atreebusees! — Ta gabja zitt' reis ar bihbeli un ar wiffahm zittahm grahamatahm simtu simteem gaddeem, kamehr Jahnis Guttenberg 1440 gaddus pehz Kristu drucku-kunsti isdohmaja. Kad palikka grahamatas lehtakas, un jau par 30 selta guldeem dabbuja bihbeli, pehzak wehl lehtak. Paldees Deewam! Bet gan palikke bihbele lehtaka, tomehr sem-neeki un nemahziti laudis wehl ne ko no bihbeles-lasfichanas ne sinnaja: Nirmam kahrtam tapehz ka bihbele bija tikkai Pattineru un Greekeru walloda ween drillketa, ko nekahdi semmas kahrtas laudis neds runnaja, neds faprat-ta, un ohtram kahrtam: Pahwesti un un basnizas tehwi aisleedse laudim bihbeli lassih, teescham gan baididamees, ka schee ne paleef tikpat gudri, ka wianni, jeb warr buht tapehz, ka flauda nemahziteem un nabbageem to debbesu walstibu, dohmadami: kam nu tahdeem flunkem wajaga debbesis nahkt, fur ta mehs tee augstimohziti eesim? Ko mehs ar tahdeem tur kohpa darrisim? Un krustdehls, woi Tu taggad wehl arri fur tahdus lepnus mahzitus wihrus effi mannijis? — Un redsi,

ta palikka bihbele pee laudim swescha un nepasihstama leeta lihds Luttera laikam. Tu pasihsti Lutteru, un tadeht par wiannu Tew neko ne rakstischu. Winsch daschus Pahwesta netiklumus un blehnas eeraudsidams, eeraudsiija arri to bihbeles aisleegschanu; un no pascha Deewa Garra apgaismohts, to flaidri faprat-ta, ka pateefa Deewa atsichschana un ihsta gudriba no Deewa wahrdeem un bihbeles ween nahk, pahrzehle to Wahzu walloda, lai wianna pascha semmes laudis to warretu pasih un lassih. Puhlinfch leels wiannam bija pee schi darba, un pats fallka, ka pee dascha wahrda wianni dimi, lihds trihs neddetahm dohmajusch un rakstijusch, kamehr to pareisi warrejusch pah-zelt. Tas nu bija leels atspaidis un leels leh-zens us preekschu eefsch Deewa atsichschanas un bihbele nahza laudis ta, ka pa 40 gaddeem Wahzsemme jau 100,000 bihbeles bija isplat-tijuschas. Nu ausa Deewa atsichschanas gaisma! No Luttera eestattijahs arri zittas tautas mahzitaji, un daudsi to pahrtulkoja arri farwu lauschu walloda.

(Turpisskam wairak.)

• Sirgu-andelmanni ar farwahm ffohlahm.

Neelus tas rassi ne plukst, kas sirgu-andelmannus jeb mitteneelus, kas farwu ammatu zimtigi strahda, nosauz par wifspirmeem wiltineekeem, kam praweets Abakuls welti usfauz 2, 6: „Wai tam, kas farwu padohmu (mantu) ar sweschu mantu wairo!“ — Woi naw redsehts, ka sirgus andelejoht brahlis peekrahpe brahli, draugs draugu? — Zehschu to sinnam, tad faprast tatschu pateesi ne war-ram, ka pat wihti, kas zittadi gohda-laudis un kas farwu labbu flawu ar blehdibahm muhscham naw sagahnijusch, ka tee par to it ne buht ne nosarkst, kad sirgus mainidami paleef par wiltineekeem un blehscheem — un scheem taf teescham tee peeskaitami, kas wezzam sirgam pahrtaisa sohbus un padarra to tahda wihse par jaunaku, ne la winsch pateesi irr; pirzeis us sohbeem

palaudamees teel peewilts, un sirgu dahrgaki aismakfa. Sakkeet nu paschi, woi tahdi darbi naw blehdiba?! — Bet par brihnumu wiffas mitteneeku. Stohlas, sirgu-wainu-apslehpschana un schelmibas aplam par blehdibu ne zeeni; krahpneeka pasihstamee, draugi un raddi to zil spehdami usteiz, turr wiannu par wifspirimo gudrineeku, fo daschs labs apbrihnodams usluhko ar skaudigahm azzim, wehledamees sewim arri tahdu gudribu un stohlu; jo tahds taf irr gohdawihrs. — „Etur gudrineeks la gudrineeks, tas Brazzmanna Sedderts! Bakkar winsch kahdam jaunam rentineekam no zeemineem eegrudhis abbus stihwus lauqus par 45 rubbuteem; bet fo tur teikt, tas wihrs abba proht skaukt: klibbo sirgu pirmak eelohzija itt duhschigi, ohtram sohbus pahrtaisija“ un t. j. pr. Ta krogods spreesch sirgu-andelmanni, ne ar dufmahm us wiltigu pahrdeweju, bet wairak ar firdschehlumu, ka ir paschi ta naw mahzjufchees. Zits atkal: „Deems lai sinn, ka tas nahkhs, tas Balmuttis wiffus sawus kralkus, tihri pehdigas maitas, lam mainu un daschadu indewju wairak, ne ka sunnim bluffu, arweenu proht labbi islaist; tam pee sirgeem laima.“ Laima?! teel nosaulti tahdi darbi, fo blehdigs prahts isperrejis? Noschehlojama pasfaule! Laupitajam peeskaitams tahds, kas reisneelus us zekka wirsu aistahdams aplauppa, eenihdams us nahwi; bet mitteneeks buhdams winsch tomehr paleel leela gohdä. Laupitajs soh, ja ne wairak, ar drohschibu un ne behda par sawu dsihwibu ne neeka, jo nohte un ismiffeschana laikam wiannu skubbina us warras-darbeem; bet sirgu mitteneeks irr bailigs saglis; no laiziga fohda drohsch buhdams winsch sakrahj baggotibu ar melleem un stilleem, swehredams un nodeewadamees winsch peewill pirzeja ustizzibu. Atkal zits — turrigs wihrs buhdams — preezajahs ne par to grassi, fo ohtram noplehsis un bes ka warreja pahrtikt, bet pahrt paschu to blehdibu, kahda wihse un zil gudri winsch ohtru peekrahpis. — Woi tad brihnums, kad Deems apskaitahs un zit-

teem par parahdischanu wiltneelus jau sche wirf semmes fohda, la no tahda ne fenn lassijam Awifes. Ar scheem wahrdeem ne gribbam fazzibt, ka sirgu-mainischana pawiffam aisleegta leeta; bet mehß tillai labpraht wehla-meess, ka wifs tas notiktu ar gohdu, bes kahdam wiltibahm un schelmibahm; jo Deems fakka zaur Mohsu 3. gr. 19, 13: „Zew ne buhs taru turwaku peewilt, nedß aplaupiht.“

Ne peeteel, ka mitteneeks pinnahs ar wiltibahm, winsch arri usmettahs sawahm sirgam wehl par bendi, kas to wiffabi neschehligi mohza, ka to deemschehl wiffur warr redseht. Uhraberis, pagans buhdams, sirgu turr par sawu dsihwes-beedru, sawu draugu, fo ne sitt, ne grusta, muhscham ne lahd un ne schenne, un kas ahtraki pats ne neeka ne bauda, pirms sawu sirgu ne buhtu aplohpis, pat sawds pahrtards tas peeminn „mihlus lohpius.“

„Das taifnajs gahda par sawa lohpa dsihwibu, bet to besdeewigu apschehlofchana irr bahrsiba.“ (Gal. sak. w. 12, 10.)

Al, kaut jel ir muhsu semmes-stuhriti laudis sawus lohpius ta mihletu! gohdiga buhschana un labklahschana tad kruptohs azzim redsoht. Lohpinus, no schehliga Deema radditus mums par kalposchanu, eepreezinafchanu un usturru, ne drihsktam wifs mohzibt un zetsirdigi teem darriht sahpes un pahrestibu; jo:

Lohpi, putni sahpes juht, —
Sawu bendi apsubds grubt.“

To leezeet wehra!

(Turpliffam beigums.)

• Gallas sagli.

Diwi kroggu brahlischi zauru deenu plihdami un dserdami eegrihbahs beidsoht dikti ehst. Bet tur lai ehst dabbu? pascheem maise naw lihds un mahjas irr labbi tahtu. Krogdsineeks teem arri ne dohd, jo teem naw wairs naudas fo makfah. Weens no scheem skurbuteem fakka us sawu heedri: Woi tu sinni,

brahl, ko mehs warram darriht? Gefim scho-
nakt lihds muhsu meldera mahjahm, tahs jaw
tahtu naw. Wiinnu reis, kad es biju malt,
tad es redseju rohwi pilnu ar galku un deffahm
peefahrtu. Kad mehs to rohläs dabbujam,
tad irx mums labbi sahlfch kummos preefch
plahnas duhschas. Dhtrs atteiz: Bet ka tad
tapsim eefschä? Durwis jau buhs par nakti
aidslehgtas. Pirmais atbild us tam: Pa-
nemfim strikli lihds, es tewi pee ta peefeefchu
un tad tewi laidifchu pa flursteni eefschä, un
kad tu buhfi labbu teefu famantojis, tad es
tewi atkal iswillfchu ahrä. Riktigi! — Kä
norunnajufchi, tä arri darra. See strikli ga-
gahdajufchi eet us fudmallahm prohjam, pee-
leef treppes pee jumta un kähpi pee flurstena
flaht. Tam weenam peefeen strikli ap wehderu
un laifch to pa flursteni kufnä eefschä. Bet
tas us jumta stahwetajs naw til stipris scho
faturreht, wiinnam fchtluhl strikkis no rohlahm
un — bradahls nokriht schis ar galku un de-
fahm kufnä. Welderis scho dumpi isdsirdis
eet raudsiht un atrohn sagli no ta augsta krite-
teena un no galkas fchlinkeem fahistu pee sem-
mes gullam. Tas augfchä stahwedams pa-
mannijis, ka nu wairs lahga ne buhs, laifch
leelus wakkam un drahsch prohjam. Bet tas
wifs ne ko ne lihdsaja; abbi tappe fawu blehnu
darbu dehl, ko tee bij nodohmajufchi darriht,
no teefas apstrahpeti. J. S.

• Zhfee stahstini.

Re- is fpehle dwehfeli.

Augsts kambarakungs Bachows wahrda
gulleja us beidsamo flimmibas gultu. Draugs,
ko wiasch par labbu draugu bija turrejis, pee
gultas peestahjees, flimneekam ko padohmu
dewa, lai wiasch tahda gruhä flimmiba ne-
dohmajohht us swehtahm un muhschigahm lee-
tahm, bet lai labbal fawu laifu ar fahrtes
fpehleschanu pawaddohht. Bet Bachows wi-
nam atbildeja: „Kungs mihtais! wesseläs
deenäs ne esmu draugs no fahrtes fpehlescha-

nas bijis un taggad us sawas flimmibas, un
warr buht mirtfchanas gultu mannim saws
ihfs dsihwes-brihtinsch buhtu ar fahrtahm ja-
pahrspehle? Lai Deems pafarg! jo tä es war-
retu fawu dwehfeli isfpehleht, un ko tad es
darritu? Wai kahds juhfu padohms!

Kristus falka: Luhl. 17, 10. „Kad juhß wiffu effeet
darrijufchi, kas jums irx pawehlehts, tad falfeet: mehs
effam neleefchi kalpi, jo, kas mums peenahzajs
darriht, to mehs effam darrijufchi.“

Mabbaga zeppurneeks palikka us abbahm
azzim neredfigs. Un kad nu pats neko wairs
ne warreja strahdaht, neds pelnitees, tad feewa
un behrni gahja tihri pohstä. Dhtrs zeppur-
neeks, kas wiinnu nebuht ne bija pasinnis, ta
nelaimiga pohstu dabbudams dsirdeht, us-
nehmahs wiffu wiinna darbu un nostrahdaja
wairak ne ka gaddu abbus darbus kohpä, un
to peknu, ko par ta neredfiga darbu dabbuja
wiinna feewai un behrneem atdewa un tä, lai
gan pascham bija feewa un arri behrni Deewa
fwehtiba, arri fawa tuwaka feewu un behrnus
usturreja, lamehr pehz gaddalaika tas nelai-
migais nomirre. Kas wifs wairak fchim
schehlfirdigam bija pretti, tas bija tas, ka
wiinnu par tahdu labbu darbu flaweja. —
„Es tillai esmu darrijis, kas mannim peenah-
zajs“ wiasch fazzija; un ka wiasch runnaja,
ta pateesi arri dohmaja. E. D - g.

Schè wehl zitti reekstini no seemzee-
scheem preefch uskohfchanas
wallas brihschös.

(Mihllas.)

- 1) Kahdi matti irx tai smukkaikai meitai Kur-
semme?
- 2) Kad zilweks irx bes galwas sawas mahjäs?
- 3) Kas fitt bes rohfahm?
- 4) Kas irx leelaks ka zilweks?
- 5) Kurfch irx tas labbakais speegelis?
- 6) Kas irx tas pirmais apteekeris bijis?
- 7) Kas nefs wesumus pahr uppehm, kalneem
un esareem?

(Tahs atbildeschanas nahkamä lappä.)

B r i h w d r i e k e h t.

No jubrmasas-gubernias augstas waldfchanas puffed: Collegienrath v. Braunschweig, Jenfer.
No. 189.